

Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi

Aralık 2020

Yıl 10, Sayı 2, ss.177-207.

DOI: <https://doi.org/10.20493/birtop.816213>

Journal of Individual & Society

December 2020

Year 10, Issue 2, pp.177-207.

Makale Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 25.10.2020

Kabul Tarihi: 22.12.2020

Article Type: Research article

Submitted: 25.10.2020

Accepted: 22.12.2020

Atf Bilgisi / Reference Information

UYSAL, M. A. (2020). Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamelerine Göre Burdur Vilayetinein Coğrafi, İdari ve Sosyal Yapısı (1925-1929),
Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), 177-207.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLET SALNAMELERİNE GÖRE BURDUR VİLAYETİ'NİN COĞRAFİ, İDARİ VE SOSYAL YAPISI (1925-1929)

ACCORDING TO THE REPUBLIC OF TURKEY ANNUALLY, GEOGRAPHICAL, ADMINISTRATIVE AND SOCIAL STRUCTURE OF BURDUR PROVINCE (1925-1929)

Mustafa Ali UYSAL

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

mauyosal@mehmetakif.edu.tr

ORCID: 0000-0002-7369-7385

Öz

Salnameler, özellikle şehir tarihi çalışmaları için en önemli kaynaklardan birisidir. 1925-1929 yılları arasında yayınlanan devlet salnamelerinden (yıllıklarından) yararlanarak Burdur şehir tarihinin bir bölümünü aydınlatılabilir düşüncesi bizi bu araştırmayı yapmaya yöneltmiştir. Bu çalışmada 1926, 1927 ve 1928 yıllarında "Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi" adıyla Osmanlı Türkçesi ile yayınlanan devlet salnamelerinde ve 1929 yılında "Türkiye Cumhuriyeti Devlet Yıllığı" adıyla Latin harfleriyle yayınlanan devlet yıllığında yer alan Burdur vilayetinein coğrafi, idari ve sosyal yapısı hakkında ayrıntılı bilgilere

yer verilmiştir. Bunun yanında Konya Vilayet Salnameleri, Maarif Salnameleri, 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi belgeleri ve diğer araştırma eserlere de yer verilmiştir. 1925-1929 yılları arasında Burdur vilayeti ve kazalarının coğrafi yapısı, tarihi, mülki taksimatı, idari görevlileri, nüfusu, eğitim kurumları, sağlık durumu, adli suçlar vb. konular hakkında istatistiki bilgiler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Burdur, Salname, Coğrafi Yapı, İdari Yapı, Sosyal Yapı.

Abstract

Annuals are one of the most important sources especially for city history studies. The idea of enlightening a part of Burdur city history using the state annuals published between 1925-1929 has led us to do this research. In this study, in 1926, 1927 and 1928, in the state annuals as published in Ottoman Turkish with the name of “the Republic of Turkey annual” and in 1929, in the state annuals as published in Latin alphabet with the name of “The Republic of Turkey Annual” detailed information is provided about the geographical, administrative and social structure of Burdur province. In addition, Konya Provincial Annuals, Education Annuals, 1927 General Population Census, Presidential Republic Archive documents and other research works are also included. Statistical information on the geographical structure, history, civil division, administrative officers, population, educational institutions, health status, judicial crimes and similar issues of Burdur province and its districts between 1925 and 1929 are provided.

Keywords: Burdur, Annual, Geographical Structure, Administrative Structure, Social Structure.

GİRİŞ

Salnameler, bir yıl içinde yaşanan bütün olayları özet olarak bildirmek üzere her yıl düzenlenen eserlerdir. Salname; yıl, sene anlamındaki

sal ile mektup, kitap anlamındaki *nâme* kelimesinden meydana gelmektedir (Sertoğlu, 1986: 297). Salnamenin Türkçe karşılığı *yıllık* kelimesidir (Devellioğlu, 1990: 1100). Salnamelerde, bir yıl içinde ortaya çıkan gelişmelerle, bir vilayetin, bir bölgenin veya diğer yerleşim birimlerinin genel dökümleri yer almaktadır. Salnameler, içerik olarak son derece zengin bilgiye sahip eserlerdir. Bu eserlerde vilayetlerin coğrafi, idari, sosyal, siyasî ve ekonomik yapıları ve tarihleri hakkında sağlıklı bilgiler verilmektedir (İzgör, 2005: 539).

Osmanlılarda ilk resmî salname, Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'nın teşviki ile 1847 (H. 1263) yılında *Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye* adı ile yayınlanmıştır. Bu salnameyi ve 1848-1849 (H. 1264-1265) yılı salnamelerini hazırlayan Ahmed Vefik Paşa'dır. Daha sonraki salnameleri hazırlamada görev alanlar, Ahmed Cevdet Paşa, Meclis-i Maârif başkâtibi Behcet Bey ve meclis üyelerinden Rüşdü Bey'dir. 1872 yılı sonlarında bir irâde-i seniyye çıkarılmış ve salnameler Maarif Nezâreti Mektûbî Kalemî tarafından hazırlanmaya başlanmıştır. 1888 (H. 1306) yılından itibaren Devlet salnameleri, düzenli olarak Sicill-i Ahvâl Komisyon-ı Umûmîsi Tedkikat Kalemî tarafından yayımlanmıştır (İA, 1949: 134-135; Aydın, 2009: 52; Sütçü, 2004: 84). Salnameler ilk yıllarda yüz sayfa civarında yayınlanmakta iken zamanla hacimleri büyümüş, dokuz yüz sayfaya kadar çıkmıştır. Devlet salnamelerinde, devlet teşkilatı ayrıntılı olarak anlatılmış, ayrıca memurların isimleri, unvanları, görev yerleri, tayin tarihleri, rütbeleri ve nişanları gösterilmiştir (Pakalın, 1971: 106; Sütçü, 2004: 85-86).

Resmî olarak çıkarılan salnamelerin başlıcaları; Askerî Salname, Bahriye Salnamesi, Devlet Salnamesi, Hariciye Salnamesi, İlmiye Salnamesi, Maârif Salnamesi, Rasadhâne-i Âmire Salnamesi, Rüsûmât Salnamesi ve Vilayet Salnamesi'dir. 1847 (H. 1263) yılından itibaren yayınlanmaya başlayan Devlet salnameleri, 1912 (R. 1328)'ye kadar kesintisiz olarak devam etmiştir. Toplam 68 adet olan Devlet salnamelerinin 1918 (R. 1334) yılında son nüshası yayınlanmıştır. Devlet salnameleri Cumhuriyet döneminde 1926 yılından itibaren tekrar yayınlanmaya başlamıştır. Cumhuriyet döneminde yayınlanan Devlet salnamelerinin ilk

üçü 1926, 1927 ve 1928 yıllarında Arap harfleriyle, dördüncüsü 1929 yılında Latin harfleriyle basılmıştır (Sertoğlu, 1986: 298-299; Aydın, 2009: 52; ktp.isam, 2020). Bu salnameler bir yıl önceki bilgiler esas alınarak hazırlanmış olup özellikle bütün vilayetler hakkında istatistiki bilgiler sunması anlamında çok değerlidir. *1925-1926 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi* adıyla yayınlanan salname 1926 yılında yayınlanmış olup, esas itibariyle 1925 yılına ait bilgileri kapsamaktadır. Diğerleri de aynı şekilde yayınlandığı tarihten önceki bir yıllık dönemi kapsamaktadır.

Vilayet salnameleri, o vilayetin idari teşkilatı, görev yapan memurların isimleri, tarihi, coğrafyası, eski eserleri, ekonomik yapısı ve nüfusu hakkında bilgi vermektedir (İA, 1949: 135). İlk vilayet salnamesi 1866 (H. 1283) yılında Saraybosna'da *Salname-i Vilâyet-i Bosna* adıyla yayınlanmıştır. Bu salnameyi Halep (H. 1284), Konya (H. 1285), Suriye (H. 1285) ve Tuna (H. 1285) vilayetlerine ait salnameler takip etmiştir. Osmanlı vilayetlerinde son salnameler, 1915-1917 (H. 1333-1335) yıllarında Beyrut vilayetinde ve 1921-1922 (R. 1337-1338) yıllarında Bolu livasında yayınlanmıştır (Aydın, 2009: 53). Vilayetlerin bazılarında tek salname yayınlanırken, bazılarında otuz beş salname çıkarılmıştır. En çok salname Hüdâvendigar (Bursa) ve Selanik vilayetlerinde yayınlanmıştır. Vilayet mektupçuları tarafından yayıma hazırlanan vilayet salnamelerinin tarihi ve coğrafi bilgiler bakımından en zengin olanları Konya, Diyarbakır, Hüdâvendigar (Bursa), Bolu, Selanik ve Manastır salnameleridir (Pakalın, 1971: 106; Aydın, 2009: 53). Vilayet idarelerinin ve hazırlayanların özel gayretleri sonucunda vilayet salnameleri Osmanlı şehir tarihi için öncelikli başvurulacak birinci elden kaynak olma özelliğine kavuşmuştur (Çadircı, 2013: 293). Maârif salnameleri ise Maârif Nezâreti tarafından hazırlanan ve yayınlanan salnamelerdir. Bütün eğitim kurumları ve eğitimi ilgilendiren daha birçok konuya dair bilgiyi içermektedir. 1898-1903 (H.1316-H.1321) yılları arasında 6 yıl yayınlanmıştır (Sertoğlu, 1986: 298-299).

Bu çalışmada 1926, 1927, 1928 yıllarında yayınlanan devlet salnameleri ve 1929'da yayınlanan devlet yıllığı esas alınarak, vilayet ve maarif

salnamelerinden de faydalanmak sureti ile Burdur vilayetinin coğrafi, idari, sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

1. Burdur Vilayetinin Coğrafi Yapısı

Salnamelerde öncelikle Burdur vilayetinin coğrafi sınırları hakkında bilgi verilmiştir. 1926 yılı salnamesine göre Burdur vilayeti, Menteşe (Muğla), Antalya, Denizli, Afyonkarahisar ve Isparta vilayetleri ile sınırdadır (Devlet Salnamesi, 1926: 534). 1927 yılı salnamesine göre, kuzey ve doğu tarafından Isparta, batı tarafından Menteşe ve Denizli, güney tarafından Antalya ve Menteşe vilayetleriyle sınırdış olup, deniz yüzeyinden ortalama yüksekliği bin metredir (Devlet Salnamesi, 1927: 732). 1928 yılı Devlet Salnamesinde Burdur'un coğrafi sınırları hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Buna göre, Burdur vilayeti doğudan Isparta vilayetine bağlı Eğirdir kazası, batıdan Denizli vilayetine bağlı Garbî Karaağaç kazası, kuzeyden Isparta vilayeti, güneyden Antalya vilayetine bağlı Korkud ili kazalarıyla sınırlanmış olup yüzölçümü 7.500 kilometre karedir (Devlet Salnamesi, 1928: 746)¹. 1929 yılı Devlet Yıllığında da sınırlar aynı şekilde belirtilirken yüzölçümü 6.615 kilometre kare olarak söylenmektedir (Devlet Yıllığı, 1929: 392).

1927 yılı salnamesinde Burdur vilayetinin coğrafi yapısı hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Buna göre Burdur şehrinin coğrafi yapısı, dağları, ormanları, yaylaları, gölleri ve akarsuları hakkında verilen bilgiler şunlardır:

Burdur vilayeti deniz yüzeyinden 940 metre yükseklikindedir. Güney tarafını örten Oyuklu tepesiyle Seccade silsilesinin kuzeye doğru uzayan eteklerinin meydana getirdiği dalgacıklar üzerinde kurulmuştur. Bu silsile iki şubeyi kapsar. Bu şubelerden biri Oyuklu tepesinden batıya doğru uzanan kısım olup, kasabanın ortasından geçen çaya geçit vermek üzere yüksekliğini kaybeder, daha sonra batıya doğru uzunluğunu

1 1914 yılı Konya Vilayet Salnamesi'ne göre, kuzey enleminin 37-38 dereceleriyle, doğu boylamının 27-28 dereceleri arasında bir mevkiye bulunan Burdur kazası, 15.000 km² yüzölçümünde geniş bir araziye sahiptir. KVS, R. 1330, s. 353-354.

muhafaza eder. 1100 metre yüksekliği vardır. Dağ eteklerinin meydana getirdiği engeller kuzeye doğru gittikçe kaybolur ve döz bir ova halini alır. Bu ova göle kadar uzanır. Şehrin manzarası çok güzeldir. Söğüt dağlarındaki ormanlarla, eteğinde hilali bir şekil ile gümüşi bir renk arz eden göl, kasabadan göle kadar uzanan bağ ve bahçelerin zümrüdin manzarasıyla birleşince insana İstanbul Boğaziçi'nin yaptığı etkiyi yapar. Yazın gölgede 28 santigrada kadar çıkan sıcaklık, kışın -8 santigrada kadar iner (Devlet Salnamesi, 1927: 734-735).

Burdur vilayeti arazisini Toros silsilesi (sıradağı) şubeleri oluşturmuştur. Bunlardan, doğu ve kuzeydoğudan batıya doğru uzanan ve 1500-2000 metreye kadar yükselip Burdur Gölü'nün kuzeyini kuşatan Söğüt Dağları, geçtiği köyler civarında çeşitli isimler aldıktan sonra Denizli vilayetiyle sınırı oluşturan Eşeler silsilesiyle birleşir. Bu silsile yönünü kuzey batıya doğru değiştirip Fethiye ve Köyceğiz kazalarıyla Tefenni kazası arasında uzar ve Akdeniz kenarlarında yükseltisini kaybeder. Doğudan güneybatıya doğru giden, uzunluk ve yükseklik olarak çok çeşitli şekiller arz eden silsile, geçtiği kasaba ve köy yakınlarında Aladağ, Akdağ, Karadağ, Seccade, Kestel, Samas, Küçük ve Büyük Bozdağ isimlerini aldıktan sonra Tefenni kazasında Rahat Dağı'yla birleşir. Büyük bir kaya yığınından ibaret olan bu dağ, kuzey batı istikametine doğru uzanarak üzeri büyük yayla ve ormanları kapsayan ve vilayetin en yüksek bir silsilesi olan 2000 metre yüksekliğindeki Koçaş Dağı'yla birleşir. Bahsedilen asıl silsilenin başlıca tepeleri olan ve yükseklikleri 1000-1500 metre arasında olan Kıravgaz Dağı ve Kestel, Karadağ tepeleri kısmen ormanla ve yılın çok az bir bölümünde karla örtölüdür. En büyük yaylalar; Büğdüz Söğüd, Kıravgaz ve Yavice yaylalarıyla Koçaş silsilesindeki Yazır, Bayındır, Dirmil ve Kozağacı yaylalarıdır. Koçaş silsilesi, Dalaman Çayı'nın bir ayağı olan büyük bir geçit verdikten sonra Esteler silsilesiyle birleşir. Dağların büyük bir bölümü çıplak tepelerden oluşmaktadır. Bir bölümü ise düz tebeşirli kils ve silis yığınlarından ibarettir.

Vilayette 30 km uzunluğunda, 10 km genişliğinde olan Burdur Gölü ile Bahçözü, Anbahan, Kestel ve Tefenni kazasında Gölhisar ve Söğüd gölleri vardır. Burdur Gölü'nün suyunda arsenik terkibâtı bulunduğundan

suyu acı olup, balıkların yaşaması için de uygun değildir. Balığıyla ünlü olan Gölhisar Gölü'nün suyu tatlıdır. Anbahan, Kestel, Bahçeözü, Eğneş ve Söğüd göllerinde balık bulunmamaktadır. Ayrıca suları Haziran ayından itibaren azalmaya başlar. Buharlaşıma, suların azalmasında etkili olmakla beraber, halk arasında *Düden* denilen yeraltındaki bir takım mecraların da, suların tahliyesine yardım ettiği anlaşılmaktadır. Ancak zamanla, dolmuş ve içine alma kabiliyetlerini asgarî dereceye düşürmüş olan bu düdenler göllerin etrafındaki araziye su istilasından kurtarmaya yetememektedir.

Vilayetin ormanlarının güney, kuzey ve güneybatı semtlerinde toplandığı görülmektedir. Örneğin; Ağlasun ormanları, Hisar, Yumrutaş ve Yazır ormanlarıyla birleştikten sonra Oğuzhan nahiyesinde Girmeği, Devri, Samas, Kozulca ve Aziziye ormanlarına kavuşur. Bunların en yoğun olanı Samas ormanlarıdır. Tefenni kazasında Koçaş ve etekleri de ormanlarla kaplıdır. Ayrıca Esteler ve şubelerinin de tamamen ormanlık olduğu görülmektedir.

Başlıca orman ağaçları meşe, çam, ardıç, pınar olup, seyrek olarak da kızılıçık, gürgen, ahlât, alıç ve katran ağaçlarıdır. Ardıç ve çam ağaçlarının birçok çeşidi bulunmaktadır. Ormanlardan sumak, palamut ve kitre elde edilmekte ve İzmir yoluyla Avrupa'ya sevk edilmektedir. Bunun gibi ormanlardan çıkarılan çeşitli cinste keresteler kısmen kullanılmakta, kısmen de Antalya yoluyla Adalar ve İskenderun'a sevk edilmektedir. Tavşan, tilki, kurt ve sansar derileri Avrupa'ya sevk edilmektedir. Dağların doğal hali vilayeti ikiye bölmektedir. Bunlardan birincisi Akdeniz, ikincisi de iç göllerdir. Akdeniz tarafında cereyan eden başlıca çay olan Dalaman Çayı'nın bir ayağı olan ve konumu Dirmil yolu yakınında Koçaş silsilesi içerisinde yer alan Kızılan Sırtları dibinden çıkan ve Söğüd Gölü'nden gelen su, Bayındır, Yazır ve Çavdır köylerini ve tarlalarını bolca sulamakta ve Yusufca civarında Koca Çay ile birleşerek Menteşe vilayetine dâhil olmaktadır. Göller tarafında cereyan eden başlıca çaylar olan Burdur, Çendik, Çerçin ve Karaçal çayları Burdur Gölü'ne; Akdere ile Çarık İti Deresi Kestel Gölü'ne dökülmektedir. Bunlar içinde en önemlisi Burdur Çayı'dır. Burdur Çayı, mecrasındaki

bütün araziyi sulamakta, 1 kereste, 4 un fabrikası ve 8 adi un değirmeni döndürmektedir. Diğer çaylar da çevresinden geçtiği köylerin ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli değirmenleri hareket ettirmekte ve arazisini sulamaktadır (Devlet Salnamesi, 1927: 732-733).

1928 yılı Devlet Salnamesinde Burdur vilayetindeki ormanların yüzölçümü, ağaçların cinsleri üzerine taksimatı ve ormanlarda bir yıl içinde kesilen kereste ve yakıt miktarı tablo halinde belirtilmiştir.

Tablo 1. 1927-1928 Devlet Salnamesine Göre Burdur Vilayetinin Ormanları (Devlet Salnamesi, 1928: 748)

Kazaların İsimleri	Ormanların Yüzölçümleri Hektar	Ormanların, Ağaçların Cinsleri Üzerine Taksimatı							
		Alçam Hektar	Karaçam Hektar	Ardıç Hektar	Meşe Hektar	Katran Hektar	Çevgen Hektar	Kitre Hektar	Çınar Hektar
Burdur Kazası	15.000	7.000	8.000	6.000	300	0	25.000	25.000	500
Bucak Kazası	37.584	1.584	12.000	7.000	6.000	0	0	0	500
Tefenni Kazası	81.700	14.000	40.000	3.600	5.000	19.100	0	0	0
Toplam	134.284	22.584	60.000	16.600	11.300	19.100	25.000	25.000	1.000

Kazaların İsimleri	Ormanlarda Bir Sene Zarfında Kesilen Kereste ve Yakıt Miktarı			
	Çeşitli Çalılıklar Hektar	Kereste Metreküp	Odun Kantar	Kömür Kantar
Burdur Kazası	12.000	964	120.000	60.000
Bucak Kazası	10.500	900	10.000	5.000
Tefenni Kazası	15.000	300	194.400	0
Toplam	37.500	2.164	324.400	65.000

Tablo 1'e göre Burdur merkez kazasında 15.000, Bucak kazasında 37.584, Tefenni kazasında 81.700 olmak üzere toplamda 134.284 hektar orman alanı mevcuttur. Ağaçların cinslerine göre baktığımız zaman 60.000 hektar ile en çok karaçam bulunmaktadır. Bu da toplam orman alanının %44.68'ini oluşturmaktadır. Bir yıl içinde kesilen kereste ve yakıtta da 324.400 kantar ile odun ilk sırada yer almaktadır.

1929 yılı Devlet Yıllığına göre Burdur vilayetinde toplam 110.100 hektar orman vardır. Bunlardan 26.500 hektarı akçam, 29.000 hektarı karaçam, 22.300 hektarı ardıç, 6.800 hektarı meşe ve 25.500 hektarı katrandır (Devlet Yıllığı, 1929: 397).

1928 yılında Burdur Valiliği ve Maarif Müdürlüğü tarafından görevlendirilen bir komisyonun hazırladığı “*Burdur Vilayeti Tarihi, Halkiyatı ve Harsiyatı*” adlı eserde Burdur vilayetinin ormanları hakkında başlıca şu bilgiler verilmektedir:

Burdur vilayeti dâhilinde ormanlar Toros dağlarının vilayet ortasında uzanan güney silsilesi üzerindedir. Şehir içinde ormanlar vaktiyle çok yakın iken harabiyet yüzünden azala azala bugün 6-7 saat mesafeye kadar ilerlemiştir. Vilayetin güneyinde Samas dağları ile Akçaviran, Aziziye, Soğanlı, Karacaören, Kapaklı, Bereket, Gölde, Dirmil, Uylupınar, Girmeyi, Kızılkaya ve Mellidağ köyleri civarında sık ormanlara rastlanır. Bölgenin odun ve kereste ihtiyacını karşılayan ormanlar da bunlardır. Önemli miktarda olmayan bu ormanlar da günden güne harap edilerek azaltılmaktadır. Vilayet köyleri civarındaki ormanlardaki ağaçlar genellikle aynı cins göstermektedir. Her ormanda çoğunluğu çam oluşturur. Bucak bölgesinde ormanlarda katran, kızılçık, palamut ve yabani zeytin ağaçları da vardır. Köylü ormanlardan odun ihtiyacı ile evini yapmak üzere kereste, kağıt ve saban için okluk keserek faydalanır. Bir kısım köylüler de tahtacılarla birleşerek kesilen yeri alıp, tahta vs. kereste levazımı temin ederek satarlar. Köylülerimizde ormanların korunmasına özen konusunda hiçbir duygu yoktur (Mehmet Necati ve Rıza İsmail, 2015: 204-205).

1928 yılı Devlet Salnamesinde Burdur vilayetinin şifalı suları hakkında da bilgi verilmektedir. Buna göre, Burdur'a bağlı Müslimler Köyü

civarında Kokar Pınar adında kükürtlü maden suyu vardır. Bu suyun banyo ile uyuz hastalığını yok ettiği halk tarafından söylenmektedir. Burdur'un kuzey kısmındaki Burdur Gölü suyu cilt hastalıklarının tedavisinde büyük ölçüde şifa kaynağıdır. Banyosu her konuda faydalıdır (Devlet Salnamesi, 1928: 751-752).

2. Burdur Vilayetinin Tarihi

Burdur vilayetinin tarihi hakkında 1927 yılı Devlet Salnamesinde ayrıntılı bilgi verilmektedir. 1926 yılı ve 1928 yılı salnamelerinde ise bu konuda bilgi bulunmamaktadır. 1927 yılı salnamesinde öncelikle, Burdur ve yöresinin tarihi ile ilgili şimdiye kadar tespit olunmuş kesin bir bilgi olmadığını, rivayet ve işitilenlere göre toplanan sağlam bilgilerin bu konuda oldukça aydınlatabilecek mahiyette görüldüğünü ve bunların naklinin faydalı olduğunu belirterek şu bilgileri vermektedir: Cengiz'in yaptığı zulümden bıkmış olarak batıya doğru göç etmek mecburiyetinde olanlar arasında bulunan Kınalı Aşireti adında bir aşiret gelip bu havaliyi yaylak ve şu anki Cami-i Kebir'in (Ulu Cami) olduğu yeri pazar edinmişlerdir. Burdur'a bu aşiret tarafından önce Alan Pazarı adı verilmiştir. Aşiret mensupları bir süre sonra bu pazardan dolayı kendilerini sabit bir yurt etrafında toplamak ihtiyacını hissetmişlerdir. Önce Hamambendi ve Dört Ayetli Tekkesi civarında yerleşmişlerse de dağlardan gelen suların istila ve hücumundan rahat edememişler, Hacı Ahmed, Karasenir, Yenice ve Divanbaba mahallelerini kurmuşlar, Karakaya mahallesini de bu esnada oluşturmuşlardır. Çeşmebaşı Pınarı'nın üzerindeki çifte hatlı kitâbeden bu çeşmenin Hicri 907 (M. 1501) tarihinde Korkut'un doktoru olan Ali bin Hamza tarafından imar edildiği anlaşıldığına göre Burdur'un bu tarihten çok daha önce kurulmuş bir yerleşim yeri olması gerekmektedir. Aşiret mensupları Dört Ayetli Tekkesi mevkiinden yeni kurulan mahallelere taşınmadan önce bir ara Tirkemiş (Bu yerin aşiret okçularına hediye edilmesiyle Terkiş'ten galat, mekân anlamında değiştirilmiş bir isimdir.) adını taşıyan kasabanın yakınlarına firar eden Korkud'u kovalayan takip komutanınının, *Sultan Nerede?*

(Sultan Nere adıyla bir alan bulunmaktadır.) sorusuna cevap olarak halkın, *Buradadır* sözünden değiştirilmiş olarak kasabanın daha sonraları Burdur adıyla üne kavuştuğu da rivayet edilmektedir.

Murad Hüdavendigâr ve Yıldırım Bayezid dönemlerinde Teke, Hamid İli ve çevresinin Osmanlıya katılması esnasında muhtemelen Teke veya Hamid İli'ne bağlı olan Burdur çevresi o tarihten sonra Osmanlıların yönetimi altına girmiştir. Türkiye'nin medeni olarak ilerlemesine yeteneği ile imrenilen bir vilayeti olan Burdur, 1844'den 1871'e kadar 27 yıl kaza ve 1871'den 1920'ye kadar 49 yıl Konya vilayetine bağlı sancak (liva) ve 1920'den 1923'e kadar 3 yıl bağımsız livaya olarak idare edildikten sonra 1923 yılında il adını almıştır (Devlet Salnamesi, 1927: 733-734).

3. Burdur Vilayetine İdari Yapısı

3.1. Mülki Taksimatı

1927 yılı salnamesine göre Burdur vilayeti, Nefs-i Burdur (Burdur Merkez), Bucak (Oğuzhan) ve Tefenni kazalarıyla, merkez kazaya bağlı Belönü (Ağlasun) ve Sertaç (Böbekler) nahiyeleri, Tefenni kazasına bağlı Dirmil ve Gölhisar nahiyeleri, Bucak kazasına bağlı Milli (Melli) ve Kızılkaya nahiyelerinden oluşmaktadır (Devlet Salnamesi, 1927: 734)².

1928 yılı salnamesinde de yine benzer bilgiler yer almaktadır. Buna göre Burdur vilayeti, merkez vilayet olan Burdur kazasıyla Tefenni ve Bucak (Oğuzhan) kazalarından oluşmaktadır. Merkez vilayetin Sertaç (Böbekler), Belönü (Ağlasun) adlarında iki nahiyesi ve yetmiş yedi adet köyü, Bucak kazasının Milli ve Kızılkaya nahiyeleriyle 29 adet köyü ve Tefenni kazasının da Gölhisar ve Dirmil nahiyeleriyle elli yedi adet köyü

2 Burdur'un 1881 yılına kadar Maa İncirli Ağlasun adıyla tek nahiyesi bulunmaktaydı. Bu tarihte Burdur'a bağlı nahiye sayısı ikiye çıkmış olup, bunlar, Ağlasun ve Kemer nahiyeleridir. 1909 yılında ise Antalya'ya bağlı Bucak nahiyesinin Burdur'a bağlanmasıyla nahiyelerin sayısı üçe çıkmıştır. Mustafa Ali Uysal & Kazım Kartal, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ağlasun ve İncir Kazalarının Sosyal ve İktisadi Yapısı*, Gece Akademi Yayınları, Ankara 2018, s. 37; Kazım Kartal & Mustafa Ali Uysal, "Tanzimat Öncesi İncir Kazasının Demografik Yapısı", *Asos Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl 6, S. 81, Kasım 2018, s. 535-536.

vardır (Devlet Salnamesi, 1928: 746). 1929 yılı Devlet Yılığında bazı yer isimlerinin yazımında farklılıklar vardır. Buna göre Bucak kazasının Milli ve Kızıl nahiyeleriyle 29 adet köyü ve Tefenni kazasının da Çavdır ve Dernel³ nahiyesiyle elli yedi adet köyü vardır (Devlet Yılığı, 1929: 392). Bu durumda her 3 kazada da 2'şer nahiyeye bulunurken en çok köy Burdur merkez kazasında, en az köy de Bucak kazasında bulunmaktadır.

3.2. İdari Görevliler

1926, 1927 ve 1928 tarihli devlet salnameleri ile 1929 tarihli devlet yılığına göre Burdur vilayeti ve kazalarında görev yapan mülkî amirler, memurlar ve diğer idari görevlilerinin isimleri ve yapmış oldukları görevler aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 2. 1925-1926 Devlet Salnamesine Göre Burdur Vilayetinin İdari Görevlileri (Devlet Salnamesi, 1926: 538)

	Memuriyet	İsimler
Burdur	Vali	Celal Bey
	Defterdar	Fuad Bey
	Tahrirat Müdürü ⁴	Kamil Bedri Bey
	Müftü	Halil Hayri Efendi
	Mahkeme-i Asliye Reisi	Hulusi Bey
	Cinayet Müddei-i Umûmisi	Salim Bey
	Cinayet Azası	İsmail Hakkı Bey
	Cinayet Aza Mülazımı ⁵	Şükrü Bey

3 Dirmil olması gerekirken muhtemelen yanlışlıkla Dernel yazılmıştır.

4 Tahrirat müdürünün görevi, vilayetin bütün yazı işlerinin ve resmi yazışmaların yapılmasıdır. Vecihi Tönük, *Türkiye'de İdare Teşkilatının Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu*, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara 1945, s. 246.

5 Mülazım; Stajyer, yani bir yere iş öğrenmek üzere maaşsız olarak gidip gelen kişidir. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1990, s. 859; Mehmet Zeki Pakalın, a.g.e., C. 2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983, s. 611-612.

	Cinayet Aza Mülazımı	Abdullah Hilmi Bey
	Cinayet Aza Mülazımı	Kenan Bey
	Cinayet Aza Mülazımı	Mehmed Hilmi Bey
	Jandarma Kumandanı (Binbaşı)	Bedri Bey
	Sıhhiye Müdürü	Mustafa Fehmi Bey
	Muhasebe-i Husûsiye Müdürü	Hüseyin Hüsnü Bey
	Tapu Müdürü	Ömer Lütfi Bey
	Eytâm Müdürü ⁶	Hacı Hasan Bey
	Posta ve Telgraf Müdürü	Hayri Bey
	Muhasebe Mümeyyizi ⁷	Lütfi Bey
	Vâridât Mümeyyizi	Saim Bey
	Ser Mühendis	Şefik Bey
	Belediye Reisi	
Tefenni	Kaymakam	Sadık Bey
	Mal Müdürü	Seyfeddin Bey
	Müftü	Hafız Şükrü Efendi
	Hâkim	Ali Rıza Bey
	Hâkim Muavini	
	Müddei-i Umumi ⁸	Hüseyin Avni Bey
	Müstantık ⁹	Bahri Bey

6 Eytam müdürü; yetim, deli, dul, kayıp ve bunak gibi kişilerin mal ve paralarını korumak ve değerlendirmek amacıyla “Yetim Malları İdari Meclisi”nin denetimi altında 1851’den itibaren her il ve kazada kurulmuş olan Eytam Sandıkları’nın idaresinden sorumludur. Mehmet Çanlı, “Eytam İdaresi ve Sandıklar (1851-1926)”, <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=351407> (28.02.2020)

7 Mümeyyiz; bir dairede yazıcıların yazdıkları yazıları düzelteren kâiptir. Ferit Devellioğlu, a.g.e., s. 863.

8 Müddei-i Umumi; savcı ya da genel haklar adına dava açan hâkimdir. Ferit Devellioğlu, a.g.e., s. 845.

9 Müstantık; sorgu hâkimidir. Ferit Devellioğlu, a.g.e., s. 889.

Tablo 3. 1926-1927 Devlet Salnamesine Göre Burdur Vilayetinin İdari Görevlileri (Devlet Salnamesi, 1927: 738)

	Memuriyet	İsimler
Burdur	Vali	Celal Bey
	Defterdar	Vasfi Bey
	Tahrirat Müdürü	Kamil Bedri Bey
	Müftü	Halil Hayri Efendi
	Mahkeme-i Asliye Reisi	Hulusi Bey
	Müddei-i Umumi	Asım Bey
	Aza	Osman Kemal Bey
	Aza	Ekmel Bey
	Aza Mülazımı	Kenan Bey
	Aza Mülazımı	Süreyya Bey
	Aza Mülazım	Bahri Bey
	Jandarma Kumandanı Binbaşı	Mehmed Bedri Bey
	Sıhhiye Müdürü	Mustafa Fehmi Bey
	Muhasebe-i Hususiye Müdürü	Hüseyin Efendi
	Tapu Müdürü	Ömer Lütfi Bey
	Evkaf Müdürü	Sabri Bey
	Nüfus Müdürü	Mehmed Şevki Bey
	Baytar Müdürü	Şefik Bey
	Eytam Müdürü	Münhaldır
	Posta ve Telgraf Müdürü	Hayri Bey
	Maarif Memuru Vekili	Talat Tahsin Bey
	Ziraat Memuru	Şevket Bey
	Ser Mühendis ¹⁰	Şefik Bey
	Muhasebe Mümeyyizi	Lütfi Bey
	Varidat Mümeyyizi	Hasan Bey
	Belediye Reisi ¹¹	Fahredden Bey

10 Ser; “baş” anlamıyla gelerek birleşik kelimeler yapar. Ferit Devellioğlu, a.g.e., s. 1125. Bu durumda ser mühendis, başmühendis demektir.

11 14 Aralık 1926 tarihinde Burdur mebusu Hüseyin Bâki Bey tarafından, Belediye Kanunu tasarısının bir an önce meclise sevki için bir önerge verilmiştir. Bu önerge sonrası 1927 yılında Burdur Belediye Reisliği görevine Fahreddin Bey getirilmiştir. CCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 82.536.17; CCA, Fon Kodu: 490.1.0.0, Yer No: 344.1439.16.

Tefenni	Kaymakam	Sadık Bey
	Mal Müdürü	Seyfeddin Bey
	Müftü	Hafız Şükrü Efendi
	Hâkim-i Münferid ¹²	Ali Rıza Bey
	Müddei-i Umumi	Ali Ekrem Bey
	Müstantık	Şevki Bey
	Posta ve Telgraf Müdürü	Raif Bey
Bucak	Kaymakam	Ragıp Bey
	Mal Müdürü	Tevfik Bey
	Müftü	Mustafa Şevket Efendi
	Hâkim Vekili	Bahri Bey

Tablo 4. 1927-1928 Devlet Salnamesine Göre Burdur Vilayetinin İdari Görevlileri (Devlet Salnamesi, 1928: 753)

	Memuriyet	İsimler
Burdur	Vali	Celal Bey
	Defterdar	Hüsnu Bey
	Tahrirat Müdürü	Hüseyin Bey
	Müftü	Halil Efendi
	Mahkeme-i Asliye Reisi	Osman Hayri Bey
	Müddei-i Umumi	Sadık Bey
	Aza	Muhtar Bey
	Aza	Ekmel Bey
	Aza Mülazımı	Kenan Bey
	Müstantık	Mehmed Bey
	Jandarma Kumandanı	-
	Polis Serkomiseri	Mehmed Bey
	Maarif Müdürü	Necati Bey

12 Münferid; tek, yalnız, kendi başına anlamlarına gelmektedir. Ferit Devellioğlu, a.g.e., s. 869.

	Sihhiye ve Muavenet-i İctimaiye Müdürü ¹³	Fehmi Bey
	Merkez Hükümet Tabibi	Ahmed Ruhi Bey
	Muhasebe-i Hususiye Müdürü	Hüseyin Bey
	Ticaret Odası Reisi	Osman Efendi
	Nüfus Müdürü	Mehmed Bey
	Tapu Müdürü	Ömer Lütfi Bey
	Evkaf Müdürü	Sabri Bey
	Orman Memuru	Mehmed Efendi
	Ziraat Memuru	Şevket Bey
	Baytar Müdürü	Şefik Bey
	Posta ve Telgraf Müdürü	Hayri Bey
	İskân Memuru	Mustafa Efendi
	Belediye Reisi	Fahreddin Bey
Tefenni	Kaymakam	Sadık Bey
	Mal Müdürü	Seyfeddin Bey
	Müftü	Şükrü Efendi
	Mahkeme-i Asliye Reisi	Ali Rıza Bey
	Müddei-i Umumi	Sami Bey
	Hükümet Tabibi	Abdullah Bey
	Müstantık	Reşid Bey
	Posta ve Telgraf Müdürü	Raif Bey
Bucak	Kaymakam	Ragıp Bey
	Mal Müdürü	Tevfik Bey
	Müftü	İsa Ruhiddin Efendi
	Sulh Hâkimi	Bahri Bey
	Hükümet Tabibi	Bogos Agop Efendi

13 23 Nisan 1920'de Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla İcra Vekilleri Heyeti adıyla ilk hükümet kurulmuştur. Bu hükümetin içinde Umûr-ı Sihhiye ve Muâvenet-i İctimâiye Vekâleti (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı) adıyla bir bakanlık bulunmaktadır. İlk bakan olarak da Dr. Adnan (Adıvar) Bey seçilmiştir. Bu bakanlık

Tablo 5. 1928-1929 Devlet Yıllığına Göre Burdur Vilayetine İdari Görevlileri (Devlet Yıllığı, 1929: 398)

	Memuriyet	İsimler
Burdur	Vali	Celal Bey
	Defterdar	
	Tahrirat Müdürü	Hüseyin Bey
	Mahkeme-i Asliye Reisi	O. Hayri Bey
	Müdde-i Umumi	Sadık Bey
	Aza	Muhtar Bey
	Aza	Ekmel Bey
	Aza Mülazımı	Kenan Bey
	Müstantık	Mehmed Bey
	Jandarma Kumandanı	Abdulkadir Bey
	Polis Serkomiseri	Mehmed Bey
	Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Müdürü	Muhtar Bey
	Muhasebe-i Hususiye Müdürü	Hüseyin Bey
	Nüfus Müdürü	Mehmed Bey
	Tapu Müdürü	Ö. Lütfü Bey
	Evkaf Müdürü	
	Baytar Müdürü	Şefik Bey
	Posta ve Telgraf Müdürü	Hayri Bey
	Merkez Hükümet Tabibi	A. Ruhi Bey
	Belediye Reisi	Fahrettin Bey

vasıtasıyla hem sağlık hem de sosyal yardım meselelerinde çözüm üretilecekti. Süleyman Faik Yargıcı, Cumhuriyetin İlk Yıllarında Gaziantep Vilayeti'nin Sıhhi ve İctimâi Coğrafyası. (Sadeleştiren ve Yayına Hazırlayan: Oktay Bozan), Çizgi Kitabevi, Konya 2018, s. 9; Süleyman Tekir, "Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekâleti'nin Kuruluşu ve Erken Cumhuriyet Dönemindeki Faaliyetleri (1920-1930)", Belgi Dergisi, C. 2, S. 18 (Yaz 2019/ II), Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, s. 1302-1303. Tabloda görüldüğü gibi Burdur vilayetinde de Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Müdürü (Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü) bulunmaktadır.

Tefenni	Kaymakam	Ali Rıza Bey
	Mal Müdürü	
	Mahkeme-i Asliye Reisi	Ali Rıza Bey
	Müdde-i Umumi	Sami Bey
	Müstantık	Reşit Bey
	Hükümet Tabibi	
	Posta ve Telgraf Müdürü	Raif Bey
Bucak	Kaymakam	Ragıp Bey
	Mal Müdürü	
	Hukuk Hâkimi	Bahri Bey
	Hükümet Tabibi	B. Agop Efendi

Tablo 2, 3, 4 ve 5’de görüldüğü üzere Burdur vilayetinin en yüksek mülki amiri validir. Salnamelere göre 1925-1928 yılları arasında Burdur vilayetinde Celal Bey vali olarak görev yapmıştır. Burdur valiliğine önce 6 Mayıs 1925 tarihinde Birinci Sınıf Mülkiye müfettişlerinden Fahreddin Bey, daha sonra 27 Mayıs 1925 tarihinde Çatalca valisi Celal Bey tayin edilmiştir (CCA, 13.26.11; CCA, 13.30.11). Celal Bey 30 Eylül 1928 tarihine kadar Burdur valisi olarak görev yapmış, bu tarihte görülen lüzum üzerine vekâlet emrine alınmıştır (CCA, 30.59.15). 21 Ekim 1928 tarihinde Bayezid (Ağrı) valisi Süreyya Bey Burdur valiliğine tayin edilmiştir (CCA, 30.62.15). Yaklaşık bir yıl sonra 17 Ekim 1929 tarihinde Çanakkale valisi Miralay İsmail Hakkı Bey’in Milli Müdafaa Vekaletinin talebine binaen sınıfına iadesiyle yerine Burdur valisi Süreyya Bey, Burdur valiliğine de Artvin valisi Hazım Bey tayin edilmiştir (CCA, 6.51.12).

Defterdar, Müftü, Tahrirat Müdürü, Müdde-i Umumi ve Mahkeme-i Asliye Reisi gibi vali dışındaki diğer memurlara baktığımız zaman bu yıllar içinde farklı isimlerin görev yaptığı görülecektir. 1925-1926 devlet salnamesinde Burdur vilayeti Belediye Reisi belirtilmemiştir. Daha sonraki salnamelerde ise Fahreddin Bey, Belediye Reisi olarak yazılmıştır. Memur sayısının en az yazıldığı salname 1925-1926 devlet salnamesi, en fazla yazıldığı salname ise 1927-1928 devlet salnamesidir.

Burdur vilayeti kazalarında en yüksek mülki amir kaymakamdır. Salnamelere göre Tefenni kazasında 1925-1928 yılları arasında Sadık Bey, daha sonra da Ali Rıza Bey kaymakam olarak görev yapmıştır. Sadık Bey'in görevine 28 Ocak 1928 tarihinde son verilmiş ve yerine 17 Mart 1928'de eski Mihaliççık kaymakamı Ali Rıza Bey'in tayini uygun görülmüştür (CCA, 37.40.8; CCA, 38.9.2). 23 Ağustos 1930 tarihinde ise Tefenni kaymakamı Ali Rıza Bey'in Nallıhan kaymakamlığına, Nallıhan kaymakamı Kâmil Bey'in Tefenni kaymakamlığına nakil ve tayinleri uygun görülmüştür (CCA, 57.24.8).

Salnamelere göre Tefenni kazasında görev yapan diğer memurlar; mal müdürü, müftü, hâkim, hâkim muavini, müddei-i umumi, müstantık, Mahkeme-i Asliye Reisi, hükümet tabibi, posta ve telgraf müdürüdür.

1925-1929 yılları arasında Bucak kazasında görev yapan kaymakam Ragıp Bey'dir. Kaymakam dışında görev yapan diğer memurlar; mal müdürü, müftü, hâkim vekili, sulh hâkimi, hukuk hâkimi ve hükümet tabibidir. 1927-1929 yılları arasında Bucak kazasında Ermeni Bogos Agop Efendi'nin hükümet tabibi olarak görev yaptığı görülmektedir. Tablolardan da anlaşılacağı üzere Tefenni kazasında görev yapan memur sayısı Bucak kazasından daha fazladır.

4. Burdur Vilayetinin Sosyal Yapısı

4.1. Burdur Vilayetinin Genel Nüfusu

1926 yılı Devlet Salnamesine göre Tefenni kazası da dâhil olduğu halde Burdur vilayetinin genel nüfusu 80.229'dur (Devlet Salnamesi, 1926: 534)¹⁴. Tefenni kazasının genel nüfusu erkek ve kadın olmak

14 1831 yılı nüfus sayımına göre Hamid sancağına bağlı Burdur merkez kazasının nüfusu, 8.505 Müslüman erkek, 683 gayrimüslim erkek olmak üzere toplam 9.188 kişidir. Diğer kazalarla birlikte toplam nüfus 29.596'dır. Erkek nüfusa, aynı oranda kadın nüfusunu da eklersek Burdur merkez kazasının yaklaşık nüfusunun 18.376, diğer kazalarla birlikte yaklaşık toplam nüfusunun ise 59.192 olduğunu söyleyebiliriz. Mustafa Ali Uysal, *Salnamelere Göre Burdur (1868-1914)*, Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 120. Bu durumda Burdur vilayeti nüfusunda 95 yıl içinde %35,5 artış olduğu görülmektedir.

üzere 25.937'dir (Devlet Salnamesi, 1926: 536). 1927 yılı salnamesine göre Burdur vilayetinin erkek ve kadın olarak toplamda genel nüfusu 96.388'dir. Bir yıl içinde 1493 doğum, 921 ölüm, 1187 nikâh ve 175 boşanma olmuştur (Devlet Salnamesi, 1927: 734). 1927 yılı salnamesine göre, merkezi Tefenni kasabası olan Tefenni kazası, Gölhisar ve Dirmil (Altınyayla) nahiyeleriyle buralara bağlı yerlerden oluşan 26.478 genel nüfuslu bir kazadır. Bu durumda nüfusunda bir yıl içinde 541 kişilik artış olduğu görülmektedir. Tefenni merkez nahiyesinin 16, Gölhisar nahiyesinin 21 ve Dirmil nahiyesinin 16 köyü vardır. Tefenni kazası 398 haneden ibarettir (Devlet Salnamesi, 1927: 736). 1927 yılı salnamesine göre, Burdur – Antalya şosesine bir çeyrek mesafede bulunan ve 1926 yılının Ağustos ayı başlarında kurulan Bucak kazası, Bucak merkez ve merkeze bağlı yerler ile Melli ve Kızılkaya nahiyelerinden ve 50 köyden oluşmuştur. Bucak kazasının genel nüfusu 24.199'dur (Devlet Salnamesi, 1927: 737).

1928 yılı salnamesinde Burdur vilayetinin genel nüfusu tablo halinde ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 6. 1927-1928 Devlet Salnamesine Göre Burdur Vilayetinin Genel Nüfusu (Devlet Salnamesi, 1928: 750)

Kaza İsimleri	Kayıtlı Genel Nüfus			Doğumlar		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Burdur Merkez Kazası	19.894	22.876	42.770	543	467	1.010
Tefenni Kazası	11.165	13.477	24.642	172	158	330
Bucak Kazası	7.488	8.536	16.024	1.201	1.252	2.453
Toplam	38.547	44.889	83.436	1.916	1.877	3.793

Kaza İsimleri	Ölümler			Evlenme			Boşanma
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	
Burdur Merkez Kazası	230	231	461	249	115	364	41
Tefenni Kazası	140	172	312	192	192	384	21
Bucak Kazası	672	972	1.644	1.098	1.098	2.196	69
Toplam	1042	1.375	2.417	1.539	1.405	2.944	131

Tablo 6'da görüldüğü gibi, 1928 yılı salnamesine göre Burdur vilayetinin erkek ve kadın olmak üzere toplam kayıtlı genel nüfusu 83.436'dır. Nüfusun yaklaşık %53.80'i kadınlardan, %46.20'si erkeklerden oluşmaktadır. En fazla nüfus 42.770 kişi ile Burdur merkez kazasında bulunmaktadır. İkinci sırada 24.642 kişi ile Tefenni kazası, üçüncü sırada da 16.024 kişi ile Bucak kazası yer almaktadır. Burdur vilayetinde bir sene zarfında 3.793 doğum, 2.417 ölüm, 2.944 evlenme (nikâh) ve 131 boşanma olmuştur. Doğum, ölüm, evlenme ve boşanmalara baktığımız zaman hepsinde de ilk sırada Bucak kazasının yer aldığı görülmektedir.

"28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri"nde ise Burdur vilayetinin toplam nüfusu 83.614 olarak belirtilmektedir. Yüzölçümü 6.615 kilometre kare olup, kilometre kareye düşen nüfus 12.6 kişi, 100 haneye düşen nüfus miktarı ise 425 kişidir. Burdur merkez kazasında 6.414 erkek ve 6.391 kadın olmak üzere toplam 12.805 kişi yaşamaktadır (1927 Umumi Nüfus Tahriri, 1929: 12, 16, 17)¹⁵. Burada verilen nüfus toplamının, 1927-1928 Devlet Salnamesinde verilen toplam nüfustan 178 kişi fazla olduğu görülmektedir.

15 Burdur merkez kazasının 1940 yılı nüfusu 14.603, 1945 yılı nüfusu 14.377'dir. Bu durum, geçen sürede Burdur şehrinin nüfusunun fazla artmadığını, hatta İkinci Dünya Savaşı yıllarında nüfusta gerileme olduğunu göstermektedir. Metin Tuncel, "Burdur", *TDVİA*, C. 6, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992, s. 428.

Tablo 7. 1928-1929 Devlet Yıllığına Göre Burdur Vilayetinin Genel Nüfusu (Devlet Yıllığı, 1929, 393)

Kazalar	Kayıtlı Genel Nüfus			Doğanlar		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Burdur	19.894	22.876	42.770	1.037	903	1.940
Tefenni	11.165	13.477	24.642	376	377	376
Bucak	7.682	8.782	16.464	1.135	1.243	1.135
Genel Toplam	38.741	45.135	83.876	2.548	2.523	3.451

Kazalar	Ölenler			Evlenenler		Boşananlar
	Erkek	Kadın	Toplam		Toplam	
Burdur	396	409	805		651	-
Tefenni	210	226	436		287	-
Bucak	527	660	1.187		897	-
Genel Toplam	1.133	1.295	2.428		1.835	-

Tablo 7’de görüldüğü gibi, 1929 yılı Devlet Yıllığına göre Burdur vilayetinin erkek ve kadın olmak üzere toplam kayıtlı genel nüfusu 83.876’dır. Bu durumda bir yıl içinde genel nüfusta 440 kişilik artış olduğu görülmektedir. 1928 yılı salnamesi ile karşılaştırdığımız zaman doğumlarda 342 azalma, ölümlerde 11 artış ve evlenmelerde 1.109 azalma olduğunu söyleyebiliriz.

4.2. Burdur Vilayetinin Eğitim Kurumları ve Cemiyetleri

Burdur vilayetindeki eğitim kurumlarına baktığımız zaman okul ve öğrenci sayılarında yıllara göre değişiklikler olduğu görülmektedir. Konya Vilayet Salnamesine göre 1906 yılında Burdur sancağı merkez kazasında 86, Tefenni kazasında 39 mektep bulunmaktadır. Burdur

merkez kazasında bulunan 8 Müslüman ibtidâi mektebinde¹⁶ 585 öğrenci, 7 gayrimüslim ibtidâi mektebinde de 400 öğrenci öğrenim görmektedir. Aynı yıl Burdur kazasında 40 ve Tefenni kazasında 33 olmak üzere toplamda 73 medrese bulunmaktadır (KVS, R.1322: 130-131, 136). Maarif-i Umumiye Salnamesine göre 1903 yılında Burdur kazasında 27 medresede 295 talebe, Tefenni kazasında ise 23 medresede 865 talebe öğrenim görmektedir (MUS, H.1321: 592-594). Konya Vilayet Salnamelerine göre, Burdur sancağı merkez kazasında 1906'ya kadar 1 tane rüşdiye mektebi¹⁷ bulunurken, 1906 yılında ise aynı zamanda idâdi mektebi¹⁸ de açılmıştır (KVS, R.1322: 130). 1903 yılında Burdur Rüşdiye Mektebi'nde 4 muallim

- 16 İbtidâi mektepleri, yeni usüle göre eğitim veren ilköğretim kurumlarıdır. Bunun yerine daha önce sıbyan mektepleri vardı. İbtidâi mektepleri II. Abdülhamid döneminde açılmış olup, bundan sonra *sıbyan mektebi* tabirinin yerini *ibtidâi mektepleri* almıştır. Zamanla eski usul eğitim veren sıbyan mekteplerinin çoğu kapatılmış, müfredatları zenginleştirilen ibtidâi mekteplerine dönüştürülmüştür. Ancak günümüze kadar camilerde çocuklara basit dinî bilgiler verilen ve Kur'an okuma öğretilen yerlere halk arasında sıbyan mektebi denmesi geleneği devam etmiştir. Muttalip Şimşek, "Savaş Yıllarında Menteşe Livası'ndaki İbtidâi Mekteplerinin Genel Durumu (1916-1917)", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 40, 2018, s. 88; Mehmet Zeki Pakalın, *a.g.e.*, C. 2, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1983, s. 14; Cahit Baltacı, "Mektep", *TDVİA*, C. 29, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2004, s. 7; Mustafa Gençoğlu, "Maarif Teftiş Raporlarında Menteşe Sancağı İbtidâi Mektepleri (1915-1917)", *ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 9, S. 2, Kasım 2018, s. 74. (72-95).
- 17 Rüşdiye mektepleri, şimdiki ortaokul derecesindeki okullardır. Mehmet Zeki Pakalın, *a.g.e.*, C. 3, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1983, s. 65. Tanzimat döneminde batı tarzında açılan rüşdiye mektebinden mezun olanlar genellikle devlet dairelerinde memur olarak istihdam edilmişlerdir. Önce yükseköğretime öğrenci hazırlayan birer orta öğretim kurumu olarak açılan rüşdiyeler zamanla ilk öğretim kademesine doğru kaymıştır. Cemil Öztürk, "Rüşdiye", *TDVİA*, C. 35, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2008, s. 300-302; Mehmet Kına, *Tanzimat Döneminde Eğitimde Çağdaşlaşma Hamlesi ve Öğretmen Yetiştirme Sistemi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2006*, s. 42-43.
- 18 İdâdi mektepleri, rüşdiye mektebi mezunlarını yüksekokullara hazırlamak için bugünkü lise dengi olarak açılmış olan orta öğretim kurumlarıdır. Askeri ve sivil yüksekokullara öğrenci yetiştirmeye yönelik faaliyetleri bakımından *askeri idadiler* ve *sivil idadiler* olarak iki kısma ayrılmaktadır. Eskiden öğrenim dereceleri sıbyan, rüşdiye ve dârülfünun olmak üzere üç dereceye ayrılmıştı. Daha sonra rüşdiye ile dârülfünun arasına idâdi ilave edilmiş, öğrenim derecesi dörde çıkarılmıştır. 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanından sonra idadilere *sultânî* adı verilmiştir. 1923 yılında bütün genel orta öğretim kurumlarına *lise* adı verilmiştir. Cemil Öztürk, "İdâdi", *TDVİA*, C. 21, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, s. 464, 466; Mehmet Zeki Pakalın, *a.g.e.*, C. 2, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1983, s. 14.

ve 1 hademe görev yapmakta olup, 73 öğrenci öğrenim görmektedir (MUS, H.1321: 578). 1906 yılında Burdur İdâdi Mektebi'nde 1 müdür, 1 müdür muavini, 6 muallim ve 2 muallim vekili görev yapmakta, 86 öğrenci öğrenim görmektedir (KVS, R.1322: 130).

1926 yılı Devlet Salnamesine göre Burdur vilayeti dâhilinde merkezde 1 orta mektep, 3 kız ilk mektebi, 1 ana mektebi ve 4 erkek ilk mektebi vardır. Köyler ve merkeze bağlı yerlerde ise 73 ilk mektep mevcuttur. Bu mekteplere devam eden talebe miktarı 1.139 kız ve 3.805 erkek olmak üzere toplam 4.944'tür (Devlet Salnamesi, 1926: 535-536). Tefenni kazası dâhilinde erkek ve kadın olmak üzere 25 mektep mevcut olup, devam eden talebenin miktarı 2.500'dür (Devlet Salnamesi, 1926: 536). 1927 yılı salnamesine göre Burdur vilayetinde halen faaliyette 150 talebeli bir orta mektepten başka 3.347 erkek ve 4.404 kız talebeli 73 ilk mektep vardır. Mekteplerin çoğunda karma öğretim devam etmektedir (Devlet Salnamesi, 1927: 735). 1927 yılında ilkokulda öğrenim gören erkek ve kız öğrenci sayısı toplamı 7.751 olduğuna göre bir yıl içinde öğrenci sayısının 4.944 kişi arttığı görülmektedir. 1928 yılı salnamesinde ise eğitim kurumları hakkında bilgi verilmemiştir.

"28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri"ne göre ise Burdur vilayetinde 7 yaşından büyük erkeklerde okuma bilenlerin oranı %21.48; kadınlarda ise %2.26'dır. Kadın ve erkek toplamında, 7 yaşından büyük nüfusta okuma bilenlerin oranı %10.86'dır (1927 Umumi Nüfus Tahriri, 1929: 22, 23).

1926 yılı Devlet Salnamesine göre Burdur vilayetinde Himaye-i Etfâl, Tayyare, Muallimler Birliği, Türk Ocağı, İhtiyât Zâbitânı Teâvün Cemiyeti, İdmân ve Hilal-i Ahmer cemiyetleri vardır (Devlet Salnamesi, 1926: 535). 1927 yılı salnamesine göre de Burdur vilayetinin merkezinde ve kazalarında Cumhuriyet Halk Fırkası şubeleri ile, Türk Ocakları, Muallimler Birliği, Tayyare Cemiyetleri, Hilâl-i Ahmer ve Himaye-i Etfâl cemiyetleri, vardır (Devlet Salnamesi, 1927: 736). 1926 yılı salnamesine göre Tefenni kazası dâhilinde Himaye-i Etfâl, Hilâl-i Ahmer Cemiyetleri ile Türk Ocağı ve kazaya bağlı Gölhisar nahiyesinde de Hilâl-i Ahmer ve Tayyare cemiyetleri vardır (Devlet Salnamesi, 1926: 536).

4.3. Burdur Vilayetinin Sağlık Durumu

1927 yılı salnamesine göre Burdur vilayetinde İdare-i Hususîye'nin (Özel İdare'nin) 40 yataklı güzel bir hastanesi vardır. Tefenni'de ise 4 yataklı bir dispanser vardır. Ayrıca bu salnamede Burdur vilayetinde yerel hastalık olmadığı belirtilmektedir (Devlet Salnamesi, 1927: 736). 1928 yılı salnamesine göre ise, Burdur vilayetinin sağlık durumu iyidir. Vilayetin kızıl, kızamık, grip, kabakulak ve dizanteri şeklinde ishal ve bağırsak iltihabı gibi yerel hastalıkları vardır. Burdur vilayetinde bir memleket hastanesi mevcut olup elli yataklıdır. Röntgen cihazı mevcuttur. Bundan başka Tefenni kazasında dört yataklı bir dispanser vardır. Bucak kazasında da bir dispanser yapılmaktadır (Devlet Salnamesi, 1928: 751).

1928 yılı salnamesinde Burdur merkez kazasında bulunan maden suları hakkında da bilgi verilmektedir. Maden sularının ismi, mevki ve yararları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 8. 1927-1928 Devlet Salnamesine Göre Burdur Vilayetinin Maden Suları (Devlet Salnamesi, 1928: 751)

Maden Sularının					Mülahazat ¹⁹
Kazası	İsmi	Mevkii	Cihet-i Aidiyeti	Terkibat-ı Kimyeviyeleri	
Burdur Merkez Kazası	İçme Suyu	Çerçin Köyü civarında	Sahipsiz	-	Halk arasında iştahlı ve hazmettirici olarak kullanılmaktadır. Çok içilirse müshil, az içilirse iştahlı ve hazmettiricidir. Vaktiyle İtalyanlar şişeler içinde çok miktarda memleketlerine götürmüşlerdir.

19 Mülahazat, düşünceler demektir. Ferit Devellioglu, a.g.e., s. 858.

Burdur Merkez Kazası	Kokar Pınar	Müslimler Köyü civarında	Sahipsiz	-	Kükürtlü olduğu anlaşılakta ve halk tarafından banyo ile uyuz hastalığını yok ettiği söylenmektedir.
Burdur Merkez Kazası	Kokar Pınar	Yassigüme Köyü civarında	Sahipsiz	-	“ “

Tablo 8’de görüldüğü üzere Burdur merkez kazasına bağlı Çerçin köyü civarında İçme Suyu adıyla maden suyu bulunmakta olup, iştahlı ve hazmettirici olarak halk tarafından kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yine Burdur merkez kazasına bağlı Müslimler ve Yassigüme köyleri yakınlarında *Kokar Pınar* adlarında maden suları olup, bu sular kükürtlüdür ve halk tarafından banyo ile uyuz hastalığını yok ettiği söylenmektedir. Bu maden sularının sahipsiz olduğu belirtilmektedir ancak kimyasal karışımı hakkında bilgi verilmemektedir.

1928 yılı salnamesinde Burdur vilayetinde ılıca olmadığı ancak şehrin kuzey kısmında Burdur Gölü adıyla adlandırılmış göl bulunduğu söylenmektedir. Bu göl suyunun cilt hastalıklarının tedavisinde büyük şifa özellikleri vardır. Banyosu her hususta faydalıdır. Tahlil raporu aşağıdadır.

+ 110°de terk ettiği hülasa-i yabisa (litrede) miktarı:

Krom Litresinde: 20,388, Kibritiyet Sodyum: 13,118, Kibritiyet Mağnezyum: 0,390, Kibritiyet Kalsiyum: 0,257, Klor Mağnezyum: 3,275, Klor Sodyum: 3,030, Alumin: 0,036, Silis: 0,012 (Devlet Salnamesi, 1928: 752).

4.4. Burdur Vilayetinde Adli Suçlar

1926 yılı Devlet Salnamesine göre Burdur vilayetinde Ocak 1925 tarihinden Haziran 1925 sonlarına kadar meydana gelen çeşitli suçların miktarı 680’dir (Devlet Salnamesi, 1926: 536). 1928 yılı salnamesine göre ve 1929 yılı Devlet Yıllığına göre ise bir sene zarfında meydana gelen çeşitli suçların miktarı 774 adettir (Devlet Salnamesi, 1928: 752; Devlet

Yıllığı, 1929: 397). Buna göre yaklaşık 3 yıllık süre içinde suç miktarında %13.82 oranında artış olduğu görülmektedir. Ancak salnamede bu suçların neler olduğu hakkında bilgi verilmemiştir. 1926 yılı salnamesine göre Tefenni kazasında bir sene zarfında 359 çeşit suç meydana gelmiş, bu suçlardan 113 kişi mahkûm olmuştur (Devlet Salnamesi, 1926: 536).

SONUÇ

Bu çalışmada esas itibariyle cumhuriyet döneminde yayınlanan ilk devlet salnamelerinden/yıllıklarından yararlanarak Burdur vilayeti hakkında 1925-1929 yıllarını kapsayacak şekilde istatistiki bilgiler verilmiştir. Devlet salnamelerinde öncelikle vilayetin coğrafi yapısı ve tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Burdur'un coğrafi yapısına baktığımız zaman dağları, ormanları, yaylaları, gölleri, akarsuları ve şifalı sularıyla zengin bir doğal yapıya sahip olduğu görülmektedir. Burdur vilayeti idari bakımdan 1844-1871 yılları arası kaza, 1871-1920 yılları arası Konya vilayetine bağlı sancak ve 1920-1923 yılları arası bağımsız liva olarak idare edildikten sonra 1923 yılında il adını almıştır. Burdur vilayeti, 1925-1926 devlet salnamesinde Burdur merkez kazası ve Tefenni kazasından oluşurken, 1926-1927 devlet salnamesinden itibaren bir kazanın daha eklenmesiyle Burdur merkez kazası, Tefenni kazası ve Bucak kazalarından oluşmaktadır. Merkez vilayetin Sertaç (Böbekler), Belönü (Ağlasun) adlarında iki nahiyesi ve yetmiş yedi adet köyü, Bucak kazasının Milli ve Kızılkaya nahiyeleriyle 29 adet köyü ve Tefenni kazasının da Gölhisar ve Dirmil nahiyeleriyle elli yedi adet köyü vardır. 1925-1926 devlet salnamesinde Burdur vilayetine bağlı merkez kaza ve Tefenni kazası varken 1926-1927 devlet salnamesinden itibaren Tefenni ile birlikte Bucak kazası da vardır.

Devlet salnamelerinde Burdur vilayetinde bulunan idari birimler ve bu birimlerde görev yapan memurlar da belirtilmiştir. Buna göre Burdur vilayetinde en yüksek mülki amir vali, kazalarda ise kaymakamdır. Bunun yanında asayiş, güvenliği ve sosyal hayatın devamını sağlamaya yönelik idari birimlerin olduğunu da görmekteyiz. 1926 yılı salnamesine göre Burdur vilayetinin genel nüfusu 80.229'dur. 1927 yılı salnamesinde genel nüfus 96.388'e çıkarken 1928 yılı salnamesinde 83.436

olarak verilmiştir. Böylece toplam nüfusta birer yıl arayla sebebi anlaşılamayan hızlı bir yükselme ve düşme görülmektedir. 1928 yılı salnamesinden itibaren vilayet ve kazalardaki doğum, ölüm, evlenme ve boşanma sayıları da verilmiştir.

1926 yılı salnamesine göre Burdur vilayeti merkezinde 1 orta mektep, 3 kız ilk mektebi, 1 ana mektebi ve 4 erkek ilk mektebi vardır. Köyler ve merkeze bağlı yerlerde 73 ilk mektep bulunmaktadır. 1927 yılı salnamesinde okul sayıları aynı iken öğrenci sayılarında artış olmuştur. Eğitim kurumlarının yanında Burdur vilayetinde Himaye-i Etfâl, Tayyare, Muallimler Birliği, Türk Ocağı, İhtiyât Zâbitânı Teâvün Cemiyeti, İdmân ve Hilal-i Ahmer cemiyetleri ile Cumhuriyet Halk Fırkası şubeleri vardır. Salnâmelerde sağlık kuruluşları ve vilayette yaygın olarak görülen hastalıklar hakkında da bilgi verilmektedir. 1927 yılı salnamesine göre Burdur vilayetinde kırk yataklı bir hastane varken, 1928 yılı salnamesine bakıldığı zaman hastanenin yatak sayısının arttığı, 50 yataklı hale geldiği görülmektedir. Tefenni'de ise 4 yataklı bir dispanser bulunmaktadır. 1928 yılı salnamesine göre Burdur vilayetinde kızıl, kızamık, grip, kabakulak ve dizanteri şeklinde ishal ve bağırsak iltihabı gibi yerel hastalıklar vardır.

Burdur merkez kazasına bağlı Çerçin köyü civarında İçme Suyu adıyla, Müslimler ve Yassigüme köyleri yakınlarında da *Kokar Pınar* adıyla maden suları olup, halk bu suların bazı hastalıklara faydalı olduğunu düşünmektedir. Ayrıca şehrin kuzey kısmında cilt hastalıklarının tedavisinde büyük şifa özellikleri olan Burdur Gölü adıyla adlandırılmış bir göl bulunmaktadır.

Burdur vilayetinin sosyal yapısını ortaya koymada çok önemli olan adli suçlar hakkında bilgi vermesi salnamelerin değerini artırmaktadır. Salnamelerde vilayetteki adli suç sayısı verilirken, bu suçların neler olduğu hakkında bilgi verilmemiştir. Nüfusuna göre değerlendirirsek, Burdur vilayetindeki adli suç sayılarının düşük olduğunu söyleyebiliriz.

Cumhuriyet dönemi başında 1925-1929 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmış olan devlet salnameleri Osmanlı Dönemi ile yeni kurulan Cumhuriyeti karşılaştırma anlamında şehir tarihçileri için en önemli kaynak eserlerdendir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi (CCA)

- CCA, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 13.26.11.
CCA, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 13.30.11.
CCA, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 30.59.15.
CCA, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 30.62.15.
CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 6.51.12.
CCA, Fon Kodu: 30.11.1.0, Yer No: 37.40.8.
CCA, Fon Kodu: 30.11.1.0, Yer No: 38.9.2.
CCA, Fon Kodu: 30.11.1.0, Yer No: 57.24.8.
CCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 82.536.17.
CCA, Fon Kodu: 490.1.0.0, Yer No: 344.1439.16.

Salname Ve Yıllıklar

- TC Devlet Salnamesi, 1925-1926, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1926.
TC Devlet Salnamesi, 1926-1927, Matbuat Müdiriyyet-i Umumiyyesi.
TC Devlet Salnamesi, 1927-1928, Matbuat Müdiriyyet-i Umumiyyesi.
Konya Vilayet Salnamesi (KVS): Rumi 1322, Rumi 1330.
Maarif-i Umumiye Salnamesi (MUS): H. 1321
Türkiye Cumhuriyeti Devlet Yıllığı Matbuat Umum Müdürlüğü 1928-1929, Devlet Matbaası, İstanbul 1929.

Araştırma Ve İnceleme Eserleri

- 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri (1929). Fasikül III, Ankara: Başvekâlet Müdevvenat Matbaası.
AYDIN, B. (2009). "Salname", *TDVİA*, 36, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 51-54.
BALTACI, C. (2004). "Mektep", *TDVİA*, 29, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 6-7.

- ÇADIRCI, M. (2013). *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÇANLI, M. “Eytam İdaresi ve Sandıklar (1851-1926)”, <https://www.tarih tarih.com/?Syf=26&Syz=351407> (Erişim Tarihi: 28.02.2020).
- DEVELLİOĞLU, F. (1990). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- GENÇOĞLU, M. (2018). “Maarif Teftiş Raporlarında Menteşe Sancağı İbtidâi Mektepleri (1915-1917)”, *ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/2, Kasım 2018, 72-95.
- <http://ktp.isam.org.tr/salname/sayilar.php?sidno=D02467> (Erişim Tarihi: 27.02.2020).
- İZGÖER, A. Z. (2005). “Osmanlı Salnâmelerinin Şehir Tarihi Bakımından Önemi”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3/6, 539-552.
- İslam Ansiklopedisi (1949). “Salname”, X, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 134-135.
- KARTAL, K. & UYSAL, M. A. (2018). “Tanzimat Öncesi İncir Kazasının Demografik Yapısı”, *Asos Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/81, Kasım 2018, 533-553.
- KINA, M. (2006). *Tanzimat Döneminde Eğitimde Çağdaşlaşma Hamlesi ve Öğretmen Yetiştirme Sistemi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- MEHMET NECATÎ-RIZA İSMAİL (ERDEM). (2015). *Burdur Vilayeti, Halkiyatı ve Harsiyatı*, (Çoğaltan: A. Feyzi Bayraktar, Yayına Hazırlayan: Şevkiye Kazan Nas), Ankara: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yayınları.
- ÖZTÜRK, C. (2000). “İdâî”, *TDVİA*, 21, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 464-466.
- ÖZTÜRK, C. (2008). “Rüşdiye”, *TDVİA*, 35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 300-303.

- PAKALIN, M. Z. (1971). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- PAKALIN, M. Z. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- PAKALIN, M. Z. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 2, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- SERTOĞLU, M. (1986). *Osmanlı Tarih Lûgati*, İstanbul: Enderun Kitabevi Yayınları.
- SÜTÇÜ, T. (2004). "Sosyal Bilimlerde Araştırma Kaynağı Olarak Almanaklar, Sâlnâmeler ve Yıllıklar", *İlmi Araştırmalar*, 18, 79-92.
- ŞİMŞEK, M. (2018). "Savaş Yıllarında Menteşe Livası'ndaki İbtidâî Mekteplerinin Genel Durumu (1916-1917)", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40, 88-102.
- TEKİR, S. (2019). "Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti'nin Kuruluşu ve Erken Cumhuriyet Dönemindeki Faaliyetleri (1920-1930)", *Belgi Dergisi*, 2/18 (Yaz 2019/II), Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, 1301-1326.
- TÖNÜK, V. (1945). *Türkiye'de İdare Teşkilatının Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu*, Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayınları.
- TUNCEL, M. (1992). "Burdur", *TDVİA*, C. 6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 426-429.
- UYŞAL, M. A. (2020). *Salnamelere Göre Burdur (1868-1914)*, İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık.
- UYŞAL, M. A. & KARTAL, K. (2018). *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ağlasun ve İncir Kazalarının Sosyal ve İktisadi Yapısı*, Ankara: Gece Akademi Yayınları.
- YARGICI, S. F. (2018). *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Gaziantep Vilayeti'nin Sıhhi ve İctimâî Coğrafyası*, (Sadeleştiren ve Yayına Hazırlayan: Oktay Bozan), Konya: Çizgi Kitabevi.